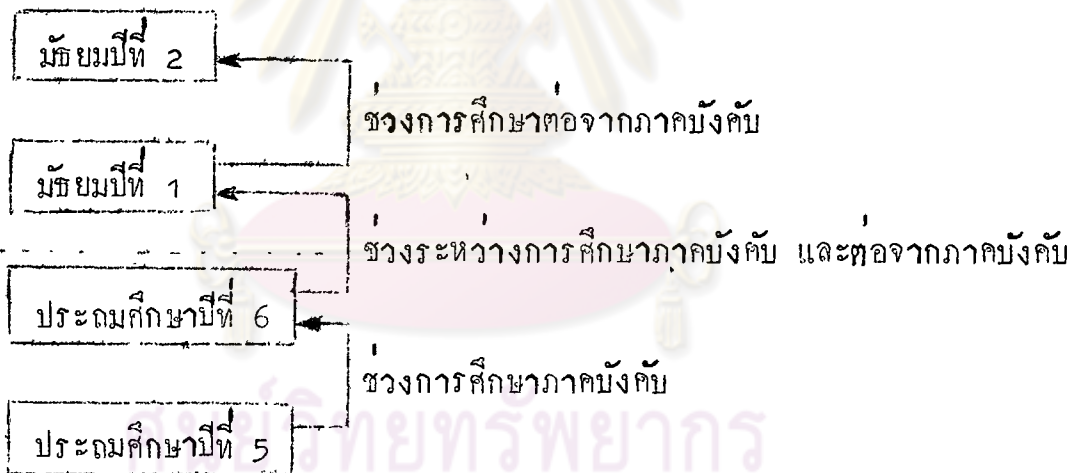

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาและเปรียบเทียบค่าความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปร ในด้านสถานภาพ ส่วนตัวของนักเรียน และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง กับการเลื่อนระดับชั้นเรียนนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงของการเลื่อนระดับชั้นที่จะศึกษาเปรียบเทียบ ดังแสดงใน แผนภาพต่อไปนี้คือ

แผนภาพแสดงช่วงของการเลื่อนระดับชั้นเรียนที่ศึกษา

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า การเลื่อนระดับชั้นที่จะศึกษาเปรียบเทียบ แบ่งได้ เป็น 3 ช่วงด้วยกันคือ การเลื่อนระดับชั้นเรียนในช่วงการศึกษาภาคบังคับ การเลื่อนระดับชั้นเรียนในช่วงระหว่างการศึกษภาคบังคับ และต่อจากภาคบังคับ และการเลื่อนระดับชั้นเรียนในช่วงต่อจากการศึกษภาคบังคับ ซึ่งการเลื่อนระดับชั้นเรียนในช่วงการศึกษาต่าง ๆ ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับ โอกาสทางการศึกษา การออกกลางคันและการสอบตกซ้ำชั้นเป็น

สำคัญ ดังนั้นในการรวบรวมงานเขียน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนระดับชั้นเรียน ผู้วิจัยจึงศึกษาและเก็บข้อมูลต่าง ๆ จากงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับ โอกาสทางการศึกษา การออกกลางคันและการสอบตกซ้ำชั้น และเนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัย เฉพาะกรณี ของจังหวัดกำแพงเพชร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอสภาพทั่วไปทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม และสภาพทางการศึกษาของจังหวัดกำแพงเพชร ไว้อย่างย่อ ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้เห็นสภาพ พื้นฐานทั่วไปของจังหวัดได้ชัดเจนขึ้น

การศึกษาและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนระดับชั้นเรียน

1. ด้านโอกาสทางการศึกษา-

การเลื่อนระดับชั้นเรียนในช่วงระหว่างการศึกษาภาคบังคับและต่อจากภาค บังคับ เป็นช่วงการเลื่อนระดับชั้นเรียนที่สำคัญ เพราะเป็นการเปลี่ยนชั้นการศึกษา และ เป็นการ คัดนักเรียนส่วนใหญ่ออกจากระบบการศึกษา ดังนั้นการให้ความเสมอภาคของโอกาส ในการศึกษาต่อ จึงเป็นประเด็นที่นักการศึกษาให้ความสนใจมาก แนวความคิดหลักของ การให้ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาคือ ทุกคนที่มีความสมควรเท่ากัน ควร จะมีโอกาสในการศึกษาต่อเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางสังคม ซึ่งโรคอฟฟ์¹ ได้ แสดงแนวความคิดดังกล่าวในรูปของคณิตศาสตร์ดังนี้คือ ถ้า R_{ij} เป็นอัตราของผู้ที่ เรียนต่อของนักเรียนที่มีความสามารถ i และมีฐานะทางสังคม j โดยที่ i และ j มีค่าจาก a ถึง n และ $a > b > c \dots > n$ แล้วน่าจะพบว่า

$$R_{aa} = R_{ab} = R_{ac} = \dots = R_{an} \text{ และ } R_{aa} > R_{ba} > R_{ca} > \dots > R_{na}$$

นั่นคือนักเรียนที่มีความสามารถที่เท่ากัน จะต้องม้อัตรารการเรียนต่อเท่ากัน

¹Natalie Rogoff, "American Public Schools and Equality of Opportunity" Education, Economy and Society. (New York : The Free Press, 1966), pp. 140-147.

โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางสังคม และนักเรียนที่มีความสามารถมากกว่า จะต้องมียุทธการเรียนต่อมากกว่า โดยไม่คำนึงถึงฐานะทางสังคมเช่นกัน

แต่โรกอฟฟ์ และนักการศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่า แนวความคิดหลักดังกล่าวเป็นไปได้ยากในความเป็นจริง เพราะอาจมีข้อจำกัดบางอย่างในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะความสามารถในการลงทุนทางการศึกษา ดังนั้น โรกอฟฟ์ จึงได้เสนอรูปแบบของโอกาสทางการศึกษาที่เป็นทางสายกลางดังนี้คือ

$$R_{aa} > R_{ba} > R_{ca} > \dots > R_{na} \text{ และ } R_{ab} \geq R_{ba}; R_{ij} \geq R_{ji} (i > j) \text{ แต่ } R_{aa} > R_{ab} > R_{ac} > \dots > R_{an}$$

นั่นคือ เงื่อนไขแรกหมายความว่า อัตราของผู้เรียนต่อของนักเรียนที่มีฐานะทางสังคมในแต่ละระดับที่กำหนดไว้ ที่มีความสามารถสูงจะมีอัตราสูงกว่าผู้ที่มีความสามารถต่ำ ส่วนเงื่อนไขที่สอง ก็คือความสามารถจะต้องมีผลเท่ากันหรือมากกว่าฐานะทางสังคม และเงื่อนไขที่สาม หมายความว่าผู้ที่มีความสามารถเท่ากัน อาจมีอัตราการเรียนต่อไม่เท่ากันตามฐานะทางสังคม

แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริง ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนา รูปแบบของโอกาสทางการศึกษายังคงมีรูปแบบที่มีลักษณะดังที่ โรกอฟฟ์ ได้แสดงไว้ข้างนี้คือ

$$R_{aa} = R_{ba} = R_{ca} = \dots = R_{na} \text{ และ } R_{aa} > R_{ab} > R_{ac} > \dots > R_{an}$$

นั่นคือรูปแบบของการศึกษาตั้งแต่ในอดีตและปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังคงแสดงให้เห็นว่าโอกาสทางการศึกษาไม่ได้คำนึงถึงเฉพาะองค์ประกอบด้านความสามารถ และสติปัญญาเท่านั้น แต่ยังคงมีอิทธิพลขององค์ประกอบด้านฐานะทางสังคมอยู่มาก และก็ยังอาจจะมีอิทธิพลเนื่องจากองค์ประกอบอื่น ๆ อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาและวิจัยต่อไปนี้ คือ

วูดฮอลล์¹ ได้วิเคราะห์พื้นฐานทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนเตรียมอุดม (Gymnasia) ในเคนมาร์ค เมื่อปีการศึกษา 1964-1965 โดยใช้ตัวแปรคือ อาชีพ การศึกษา ฐานะทางสังคม และรายได้ของบิดา พบว่านักเรียนในระดับชั้นดังกล่าว 56 % เป็นนักเรียนที่มีฐานะทางสังคมสูง บิดามีการศึกษา และมีอาชีพชั้นสูง 2 % เป็นนักเรียนที่มีฐานะทางสังคมต่ำ และรายได้ของบิดามีความสัมพันธ์กับอัตราการเรียนในระดับชั้นดังกล่าว

* จีราร์ก บาสติก และปรีเชอร์² ได้ร่วมกันวิจัยในประเทศฝรั่งเศส ถึงโอกาส การศึกษาต่อในชั้นมัธยม เมื่อปี 1962 พบว่า เด็กที่ไม่ได้เรียนต่อมีอายุมากกว่าเด็กที่ได้ เรียนต่อ มักอยู่ในชนบท ผลการเรียนไม่ดี เคยเรียนซ้ำชั้น แพ้เพศ และประเภทของ โรงเรียนไม่มีความแตกต่างกัน ระหว่างเด็กทั้งสองกลุ่ม เกี่ยวกับสภาพทางบ้าน พบว่า โอกาสการเรียนต่อขึ้นอยู่กับ อาชีพของพ่อแม่

* เนียร์³ ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเรียนต่อ และไม่เรียนต่อของนักเรียนใน วิทยาลัยชุมชน เอลจิน (Elgin) พบว่า ผู้ที่เรียนต่อ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความ วิตกกังวล มองโลกในแง่ของความเป็นจริง มีการยอมรับสภาพของครอบครัวมากกว่าผู้ที่ ไม่เรียนต่ออย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ไม่มีความแตกต่างด้านอายุ เพศ สถานภาพ สมรส จำนวนพี่น้อง การทำงาน และเกรดเฉลี่ย ในระหว่างกลุ่มทั้งสอง

¹Maureen Woodhall, Student Loans : A Review of Experience in Scandinavia and Elsewherc (London : George G Harrap, 1970), pp. 131-134.

²อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ความเสมอภาคของ โอกาสทางการศึกษา หน้า 10.

³John Edmund Near, "An Investigation of Selected Factors Related to Persistence and Non-Persistence of Community College Students" Dissertation Abstracts International 38 (October 1977): 1839-40 A.

* วอเฟิล¹ ได้สรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนต่อของนักเรียนเป็น 4 องค์ประกอบด้วยกันคือ ความสามารถของนักเรียนเอง ความพอใจในการทำงานของโรงเรียน ฐานะทางการเงิน และ ความต้องการเรียนของนักเรียนเอง และยังมีอีกเรื่องมาจาก องค์ประกอบอื่น ๆ อีก คือ อาชีพของบิดา เพศ และ ความสะดวกในทางภูมิศาสตร์

* แกรมป์² ได้สรุปว่า โอกาสทางการศึกษาต่อในอเมริกาปัจจุบันยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับ เชื้อชาติ เพศ และ ระบบการคัดเลือก

* นอกจากนี้ ยูเนสโก³ ได้สรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อการที่เด็กในชนบทในเอเชียส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่นอกระบบโรงเรียน ดังนี้คือ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม 2) การขาดแรงจูงใจและทัศนคติทางการเรียน 3) ด้านวัฒนธรรมและสังคม 4) สภาพการจัดการศึกษาไม่เหมาะสม และ 5) การเปลี่ยนแปลงลักษณะของโครงสร้างสังคม

สำหรับการศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาต่อของประเทศ โดยมีดังต่อไปนี้คือ

สมใจ หอมเย็น⁴ ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและสังคม และ

¹ Dael Wofle, "Educational Opportunity, Measured Intelligence and Social Background" Education, Economy and Society (New York: The Free Press, 1966), pp. 216-240.

² Jean Dresden Grambs, Ibid.

³ UNESCO, Rural Youth and Out of School Education in Asia : Report of a Regional Seminar (Bangkok : UNESCO, 1974) p. 10.

⁴ สมใจ หอมเย็น, "การเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสถานะส่วนตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

สภาวะส่วนตัวของนักเรียนที่ศึกษาต่อ และไม่ศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาตอนปลายของ กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2513 พบว่า นักเรียนร้อยละ 86.62 ศึกษาต่อ ร้อยละ 13.38 ไม่ศึกษาต่อ นักเรียนที่ไม่ศึกษาต่อจะมีอายุมากกว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า และมีความมุ่งหวังทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนที่จะศึกษาต่อ และนักเรียนที่ไม่เรียนต่อมักจะเนื่องจากพ่อแม่ไม่มีทุน ไม่อาจส่งเสียให้เรียนต่อได้ และต้องการให้นักเรียนช่วยทำงาน

อุดม ภูประคิษฐ์ จันทนา นนทิกกร จรรยา พานิชผลสินไชย และประยงค์ ชนอย ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ โอกาสการเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1) ของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ในปีการศึกษา 2520 ตามลำดับ โดยได้ศึกษาเป็นร้อยละของตัวแปรต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ ประเภทของโรงเรียน อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ภูมิฐานะของนักเรียน ผลการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 พบว่าตัวแปรเหล่านี้ต่างมีความสัมพันธ์กับโอกาสการเรียนต่อ ในอัตราส่วนร้อยละค่อนข้างสูง ยกเว้นตัวแปรเกี่ยวกับผลการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่ได้ผลแตกต่างกัน คือ อุดม ภูประคิษฐ์ พบว่า ตัวแปรดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนต่อค่อนข้างต่ำ แต่ประยงค์ ชนอย จรรยา พานิชผลสินไชย พบว่ามีความเกี่ยวข้องกันค่อนข้างสูง นอกจากนี้อุดม ภูประคิษฐ์ ยังพบว่า มีความเกี่ยวข้องกันในระดับไม่สูงนักระหว่าง การมีพี่เคยเรียนในโรงเรียนที่นักเรียนเคยเรียนอยู่ กับโอกาสการเรียนต่อ และจรรยา พานิชผลสินไชย พบว่า จำนวนพี่น้องในครอบครัว กับโอกาสการเรียนต่อไม่สูงนัก และในทำนองเดียวกัน วิศิษฐ์ นาจำปา นิมิตร อัครวัฒน์ สถาพร ชันโต และเมธินันท์ ภิณฑูรณ ได้ศึกษาเกี่ยวกับโอกาสทางการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือ ในปีการศึกษา 2520 ตามลำดับ โดยไว้ตัวแปรในลักษณะเดียวกัน และขอคนพบที่ได้ก็มีลักษณะใกล้เคียงกับขอคนพบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กล่าวคือ ตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับโอกาสค่อนข้างสูง คือตัวแปรด้านอาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ภูมิฐานะของนักเรียน รายได้ของผู้ปกครอง และผลการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ยกเว้น สถาพร ชันโต ที่พบว่าไม่มี

ความเกี่ยวข้องกันระหว่าง อาชีพของผู้ปกครอง และภูมิภาคนาของนักเรียน กับโอกาส การเรียนต่อ และวิศิษฐ์ นาจำปา นิมิตร อัครรัตน์ ที่พบว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่าง ผลการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับโอกาสการเรียนต่อ¹

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ² ได้ศึกษาเกี่ยวกับดัชนี ของโอกาส³ การเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2520 พบว่า นักเรียนที่บิดาหรือ มารดา ประกอบอาชีพลูกจ้าง ข้าราชการ-ชั้นประทวน ในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีค่าดัชนีของโอกาสสูง ยกเว้นภาคใต้ที่นักเรียนที่บิดาหรือมารดาประกอบ อาชีพนักธุรกิจอุตสาหกรรม จะมีโอกาสสูงกว่า และโอกาสของนักเรียนที่บิดามารดาประกอบ อาชีพเกษตรกรจะมีน้อยที่สุด และในทำนองเดียวกัน นักเรียนที่ในภาคเหนือ และตะวัน ออกเฉียงเหนือ ที่บิดาหรือมารดาเป็นข้าราชการชั้นประทวน ลูกจ้าง มีโอกาสเรียนต่อชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด ส่วนนักเรียนในภาคกลางและภาคใต้ ที่มีบิดาหรือมารดาเป็น นักธุรกิจอุตสาหกรรม มีโอกาสมากที่สุด และนักเรียนที่บิดาหรือมารดาประกอบอาชีพเกษตร- กรรม มีโอกาสเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 น้อยที่สุด และจากการศึกษาเฉพาะกรณีของความ เสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา ในจังหวัดลำปาง ขอนแก่น และสมุทรสงคราม ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยได้ศึกษากับองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ องค์ ประกอบทางครอบครัว องค์ประกอบของตัวเด็กเอง และองค์ประกอบทางโรงเรียน พบว่า

¹อ้างจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ความเสมอภาคของ โอกาสทางการศึกษา : รายงานการวิเคราะห์การกระจายของโอกาสการเข้าศึกษาใน ระดับมัธยมศึกษา ในแต่ละภูมิภาค (อัครสำเนา, 2520) หน้า 3-7 และ หน้า 13-17.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 10 และหน้า 20.

³ดัชนีของโอกาส (Opportunity index) คำนวณจากการร้อยละของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 4 หารด้วยการร้อยละของประชากรที่ประกอบอาชีพ ซึ่ง จำแนกตามประเภทของอาชีพ

มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องของโอกาสทางการศึกษาของทั้ง 3 จังหวัด 16 ตัวแปรต่อไปนี้คือ องค์ประกอบทางครอบครัว ได้แก่ อาชีพที่บิดามารดาคาดหวัง การสนับสนุนของบิดามารดา ที่สัมพันธ์กับผลการเรียนของลูก อาชีพบิดา จำนวนปีการศึกษาของพี่ ๆ องค์ประกอบของตัวเด็กเอง ได้แก่ อาชีพที่เด็กอยากทำในอนาคต ที่สัมพันธ์กับการเรียนของตัวนักเรียนเอง การไม่มีบุคคลยึดถือ การเรียนวิชาสังคมได้ดี เพศ จำนวนเพื่อนสนิท การพึ่งพิง ผลการสอบชั้นประถมปีที่ 7 และองค์ประกอบทางโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด อัตราส่วนครู : นักเรียน และการมีห้องสมุดประชาชนอยู่ในใกล้¹

2. ความการสอบตกซ้ำชั้น และออกกลางคัน

การสอบตกซ้ำชั้น และการสอบตกกลางคัน เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของการเลื่อนระดับชั้นเรียน ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งอีกปัญหาหนึ่งของนักการศึกษา เพราะเป็นการสูญเสียทางการศึกษาและทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการที่นักเรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารวมคือ ไม่สอบตกซ้ำชั้น และออกกลางคันนั่นขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายตัวด้วยกัน เช่น

เบนเนทท์² ได้ขอสรุปเกี่ยวกับผู้ที่สามารถพัฒนาสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงสุด จะขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายตัว ได้แก่ ความพร้อมของผู้เรียน คุณวุฒิและประสบการณ์ของครู สถานชั้นเรียน อัตราส่วนของนักเรียนต่อครู ประเภทของโรงเรียน

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา : รายงานการวิจัยเรื่องโอกาสการเข้าศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น, หน้า

74.

²นิโคลัส เบนเนทท์, "การพัฒนาเศรษฐกิจกับความไม่เสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา" ศูนย์ศึกษา, (18 มกราคม-กันยายน, 2515) หน้า 51.

เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง¹ ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของพ่อแม่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก พบว่า ระดับการศึกษาของพ่อแม่ รายได้ และความเอาใจใส่จัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาให้ลูก มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษา และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอบตกซ้ำชั้น และการออกกลางคันของนักเรียนโดยตรงอีกเป็นจำนวนมาก ในที่นี้จะเลือกมาเสนอเฉพาะที่เห็นว่า เป็นการศึกษาตัวแปรด้านต่าง ๆ กัน เช่น

จิรากร² ได้ศึกษาถึงสาเหตุของการที่นักเรียนออกกลางคันในชั้นประถมศึกษา และเมื่อจบการศึกษาชั้นประถม ของนักเรียนในประเทศฝรั่งเศส ปีการศึกษา 1953-4 โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์กับตัวแปร ต่อไปนี้คือขนาดของครอบครัว อายุ และสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในครอบครัวขนาดเล็ก ออกกลางคินน้อยกว่า

วูดเวอร์ค จูเนียร์³ ได้ศึกษาคิดตามผลของนักเรียนในเขตเมือง เป็นระยะเวลา 4 ปี พบว่า เด็กที่อยู่ในโรงเรียนใน เขตเมืองที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่า ฐานะเป็ยในครอบครัว จะมีจำนวนสอบตกซ้ำชั้นสูง

¹ เพ็ญศรี อรุณรุ่งเรือง, "อิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของลูก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย, 2522).

² A Girard, "Selection for Secondary Education in France" Education Economy and Society (London: The Free Press, 1966) pp. 183-194.

³ Haroal Leander Woodward, Jr, "Determining Success and Failure in Inner City Schools" Dissertation Abstracts International 32 (October 1971) : 1950-51A.

คอโรวา¹ ได้ศึกษาคุณสมบัติอย่าง ของนักเรียนเชื้อสายอังกฤษ และแมกซิกันอเมริกัน จากโรงเรียนกรีลี (Greeley) ผลปรากฏว่า นักเรียนที่ออกกลางคัน เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนเชื้อสายเดียวกันที่สำเร็จการศึกษา จะมีความสามารถทางสมองต่ำกว่า มีความล่าช้าในการพัฒนาทักษะการอ่าน และคณิตศาสตร์ มีความล่าช้าในการเรียนจากระดับเกรด 1 ถึง 6 มีการซ้ำชั้นมากกว่า มีการขาดเรียนและย้ายโรงเรียนมากกว่า

เวค² ได้ศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่ออกกลางคัน และไม่ได้ออกกลางคันในการศึกษาชั้น 11 และ 12 ของโปรแกรมการอาชีวศึกษา พบว่า 1. อายุ เป็นตัวประกอบสำคัญในด้านการออกกลางคัน 2. ผู้ชายมีอัตราการออกกลางคันสูงกว่าผู้หญิง 3. นักเรียนเกรด 11 มีอัตราการออกกลางคันสูงกว่าเกรด 12 4. อัตราการออกกลางคันของโปรแกรมอาชีวศึกษาสูงกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา 5. สถิติปัญญาระดับสัมฤทธิ์ผล และความถนัดของเด็กที่ออกกลางคัน และไม่ออกกลางคันไม่แตกต่างกัน 6. นักเรียนที่มีความผิดปกติทางด้านการฟัง และอารมณ์รุนแรง มีอัตราการออกกลางคันสูงสุด

อัลฟอร์ด³ ศึกษาลักษณะของผู้ออกกลางคัน เชื้อสายแมกซิกันอเมริกัน ใน

¹Charles Gilber Cordova, "A Comparison of Educational Characteristics of Masican American and Anglo Graduates and Dropouts in Greeley, Colorado," Dissertation Abstracts International 36 (November 1975) : 2496-A

²Charles Douglas Wade, "A Comparison of Eleventh and Twelfth Grade Dropouts and Non Dropouts from Vocational Education Programs," Dissertation Abstracts International (September 1975): 1470-71 A.

³Elizabeth A. Alford, "A Study of the Mexican American Dropout in an Urban Secondary School" Dissertation Abstracts International, 40 (October 1979) : 1869-A.

โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมืองเทศบาล พบว่า ผู้ที่ออกกลางคันมักจะเป็นผู้ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เพศชายมักจะมีเหตุผลในการออกกลางคันคือ ไม่สนใจเรียน แต่งงาน และอายุมากเกินไป ส่วนเพศหญิงมีเหตุผลในการออกกลางคันคือ แต่งงาน ไม่สนใจเรียน และมีปัญหาทางบ้าน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่ออกกลางคันส่วนมากเลือกที่จะออกเองทั้งที่ไม่ต้องการทำเช่นนั้น ผู้ที่ออกกลางคันมักจะเป็นผู้ที่ไม่ค่อยปรึกษาปัญหากับผู้แนะแนว หรือนักจิตวิทยาในโรงเรียน และส่วนใหญ่พ่อแม่ไม่ค่อยมาประชุมผู้ปกครอง

โบรแกน¹ ศึกษาลักษณะเฉพาะบางประการทางด้านการศึกษา ด้านครอบครัว และลักษณะส่วนตัวของนักเรียนที่ออกกลางคัน และที่สำเร็จการศึกษา พบว่า ลักษณะทางการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญคือ ความสามารถในการอ่าน เกรดเฉลี่ย จำนวนการขาดเรียน คะแนนจากแบบสอบอนิเมีย (Anomia Scale) และไม่แตกต่างกันในด้านความคงที่ของเกรด และการย้ายที่เรียน ลักษณะทางครอบครัวที่มีนัยสำคัญคือ การมีพี่น้องที่มีอายุมากกว่าในครอบครัว ที่ไม่มีนัยสำคัญ ได้แก่ ความแตกต่างในครอบครัว ขนาดของครอบครัว ระดับการศึกษาของพ่อแม่ ความต้องการของพ่อแม่ต่อการเรียนต่อ และการช่วยเหลือของพ่อแม่ในด้านการเรียน ส่วนลักษณะส่วนตัวที่มีนัยสำคัญคือ ชอบโรงเรียน ระดับการศึกษาของเพื่อนสนิท ความต้องการเรียนต่อของเพื่อน การคุยกับผู้อื่นเรื่องการเรียนต่อหรือไม่เรียนต่อ และการรับจ้างทำงานในขณะที่เรียน และที่ไม่มีนัยสำคัญคือ การคุยกับครูหรือเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนต่อ และจำนวนชั่วโมงที่ทำงานต่ออาทิตย์

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการออกกลางคัน และการสอบตกซ้ำชั้นในประเทศไทย ก็ได้ผลที่คล้ายคลึงกับผลของต่างประเทศ เช่น

¹Betty ean Brogan, "A Comparison of Selected Educational, Family and Personal Characteristics of Educationally Vulnerable Students Who Dropout of High School and Who Graduate From High School" Dissertation Abstracts International, 40 (May 1979): 6678-A.

นิยม คำนวนมาสก และคณะ¹ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความล้มเหลวในการเรียนของนักเรียน โดยใช้การติดตามผลจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2510-2514 พบสาเหตุของการสอบตกซ้ำชั้นว่าเนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้คือ การขาดเรียนบ่อย ๆ การเจ็บป่วย และสติปัญญาที่บกพร่องในประสาทสัมผัส สุขภาพจิตที่ไม่ดี ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวขาดแคลน ขาดการดูแลควบคุมจากทางบ้าน

ศิริชัย กาญจนวาสี² ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคัน และสอบตกซ้ำชั้นของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพฯ พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสอบตกซ้ำชั้น มี 6 องค์ประกอบคือ คุณลักษณะของครู สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การเรียนการสอน การจัดการศึกษาของโรงเรียน คุณลักษณะของนักเรียน และสภาพของโรงเรียน และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคัน มี 6 องค์ประกอบคือ การจัดการศึกษาของโรงเรียน คุณลักษณะของนักเรียน การเรียนการสอน ความสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพเศรษฐกิจและสังคม และปัญหาเกี่ยวกับครู

นอกจากนี้ ยังมีการวิจัยที่เกี่ยวกับกรณีที่เด็กนักเรียนไม่ได้เข้าสอบ ของกรมสามัญศึกษา ซึ่งทำการศึกษาดังสาเหตุของการที่นักเรียนประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ไม่ได้เข้าสอบว่ามีสาเหตุเนื่องมาจาก ความยากจนของผู้ปกครอง การใช้แรงงานเด็กของผู้ปกครอง การส่งเสริมการเล่าเรียนของเด็กจากผู้ปกครอง ความเจ็บป่วยของนักเรียน ความไม่อยากเรียนของนักเรียน และอุปสรรคอื่น ๆ เช่น โรงเรียนอยู่ห่างจากบ้าน ความ

¹ศิริชัย กาญจนวาสี, "องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคัน และการสอบตกซ้ำชั้นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

²เรื่องเดียวกัน.

ยากลำบากในการเดินทางเป็นต้น¹

จากผลการวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนระดับชั้นเรียนในสถานโศกทางการศึกษา และการออกกลางคืนและสอบตกซ้ำชั้น จะชี้ให้เห็นได้ว่าตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น เราอาจจัดรวมได้เป็น ตัวแปรในองค์ประกอบใหญ่ ๆ 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ องค์ประกอบด้านสถานภาพส่วนตัวของนักเรียน องค์ประกอบด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และองค์ประกอบภายในของโรงเรียน ซึ่งในการวิจัยนี้จะเลือกศึกษาและเปรียบเทียบเฉพาะตัวแปรต่าง ๆ ในองค์ประกอบด้านสถานภาพส่วนตัวของนักเรียน และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง เท่านั้น

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพทั่วไปทางการศึกษาของจังหวัดกำแพงเพชร

1. สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะทั่วไปทางด้านกายภาพ และโครงสร้างทางสังคม ของจังหวัดกำแพงเพชร คือ ภูมิประเทศของจังหวัด ประกอบด้วยภูเขาสูงและป่าทึบ ไม่มีแรธาตุที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ดี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของผู้นိုင်ครองรายย่อย โดยเฉลี่ยประมาณ 2-3 ไร่ต่อครอบครัว ลักษณะทั่วไปของพื้นที่จะเป็นที่ดอน พื้นที่ของจังหวัดมีประมาณ 8955 ตารางกิโลเมตร หรือ 5.59 ล้านไร่ จำแนกตามประเภทของการใช้ที่ดินได้ดังนี้คือ พื้นที่ป่าไม้ 4,209,375 ไร่ พื้นที่เพาะปลูก 1,187,000 ไร่ พื้นที่นคม 179,096 ไร่ จำนวนประชากรสำรวจเมื่อเดือนพฤษภาคม 2522 มีจำนวนทั้งสิ้น 538,145 คน ซึ่งกระจายอยู่ในอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านต่าง ๆ ดังแสดงตามตารางที่ 1 ต่อไปนี้

¹กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการวิจัยสาเหตุที่เด็กไม่ได้เข้าสอบในโรงเรียนประชาบาล จังหวัดกาญจนบุรี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509)
หน้า 12-24.

ตารางที่ 1 ลักษณะของประชากร จำนวนตำบล หมู่บ้าน และบ้านเป็นราย
อำเภอ ในปี พ.ศ.2521

อำเภอ	จำนวนประชากร			ตำบล	หมู่บ้าน	บ้าน
	รวม	ชาย	หญิง			
รวม	529,973	267,220	262,753	45	461	87170
เมืองกำแพงเพชร	175,540	88,659	86,881	12	103	31509
กิ่งอำเภอคลองสาน	24,048	12,269	11,779	2	13	3769
กิ่งอำเภอไทรงาม	37,610	19,037	18,573	2	41	6769
เขาคูวรดักขันธ์	105,053	52,473	52,580	10	109	16430
คลองขลุง	106,379	54,138	52,241	9	85	16065
พรหมกระต่าย	55,384	27,730	27,654	8	77	8576
กิ่งอำเภอดานกระบือ	25,959	12,914	13,045	2	22	4368

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าเขตอำเภอเมืองมีจำนวนบ้าน และประชากร
สูงกว่าเขตอำเภอรอบนอกออกไป ซึ่งถ้าพิจารณาถึงโครงสร้างทางชุมชนในแต่ละอำเภอ
แล้วจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ¹ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แนวทางการพัฒนา
ภาคและจังหวัดภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาแผนที่ 4 2520-2524 (ฉบับสำเนา) หน้า
140-141.

1. ลักษณะชุมชนแบบศูนย์กลางเกษตรหลัก และอุตสาหกรรมการเกษตร ซึ่งหมายถึง ชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีคุณภาพค่อนข้างสูง หากได้รับการปรับปรุงด้านการชลประทาน และคมนาคมให้ดีขึ้นอีกเล็กน้อย มี 1 อำเภอ คืออำเภอเมือง

2. ลักษณะชุมชนแบบศูนย์กลางเกษตรรอง ซึ่งหมายถึง พื้นที่ที่มีคุณภาพของดินป่าแกออง และพื้นที่ที่รับน้ำชลประทานพอสมควร มี 3 อำเภอ คือ อำเภอพรานกระต่าย อำเภอคลองขลุง และอำเภอขาณุวรลักษบุรี

ในค่านสภาพของการผลิตและรายได้มีลักษณะคือ การผลิตหลักของจังหวัดเพียงอย่างเดียวคือ การเกษตร ซึ่งมีสัดส่วนของผลผลิตทางการเกษตร เป็นร้อยละ 51.4 ของผลผลิตรวมทั้งจังหวัด การละทิ้งอื่นนอกนั้นมีความสำคัญในการสร้างรายได้ให้จังหวัดเพียงเล็กน้อย โคน้ำ การค้าขาย และการอุตสาหกรรม มีสัดส่วนร้อยละ 14.2 และ 7.8 ของผลผลิตรวมของจังหวัดตามลำดับ ผลผลิตทางการเกษตรที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมากที่สุดคือ ข้าว พืชไร่ที่สำคัญและผลิตได้มากที่สุด และน้อยลงในตามลำดับ คือ อ้อยน้ำตาล มันสำปะหลัง ถั่วเขียว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในเกณฑ์ที่ เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์ แต่ปัญหาที่เกษตรกรประสบเสมอคือ ปัญหา น้ำท่วม และการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง การอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดคือ การสีข้าว และอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร เช่น การทำน้ำตาล อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม

จากรายงานมูลค่าเพิ่มของผลผลิตรวมของจังหวัดในปี พ.ศ. 2519 มีจำนวน 982.2 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 ของผลผลิตทั้งหมดของภาคเหนือ และมีประชากรคิดเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรในภาคเหนือเช่นเดียวกัน รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลคือ 2271.6 บาท ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับรายได้โดยเฉลี่ยของภาค¹

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 143-145.

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบรายได้ของจังหวัดกำแพงเพชรและภาคเหนือ

	ผลิตภัณฑ์รวม (ราคาคงที่ปี 2505) (ล้านบาท)	ประชากร (พันคน)	รายได้ต่อบุคคล (ราคาคงที่ปี 2505) (บาท)
กำแพงเพชร	982.0	432.5	2271.6
ภาคเหนือ	19,989.0	8,758.1	2282.3
กำแพงเพชร/ภาคเหนือ	4.9	4.9	

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. สภาพทั่วไปทางการศึกษา

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่มีผู้อยู่ในระบบการศึกษา (ในปีการศึกษา 2520) คิดเป็นร้อยละ 16.98 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยกระจายอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ ของจังหวัดซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนสามัญที่มีเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 423 โรงเรียน ซึ่งแบ่งเป็นโรงเรียนอนุบาล 2 โรงเรียน โรงเรียนอนุบาลเล็กเล็ก-ประถม 9 โรงเรียน โรงเรียนประถม-มัธยมต้น 2 โรงเรียน โรงเรียนมัธยมต้น 11 โรงเรียน โรงเรียนมัธยมต้น-มัธยมปลาย 2 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมปลาย 1 โรงเรียน นอกจากโรงเรียนในสายสามัญดังกล่าว ยังมีโรงเรียนในประเภทอื่น ๆ อีก ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม 30 โรงเรียน โรงเรียนบาลี 1 โรงเรียน วิทยาลัยครู 1 แห่ง โรงเรียนผู้ใหญ่สามัญ 15 โรงเรียน โรงเรียนผู้ใหญ่แม่เจริจ 32 โรงเรียน โรงเรียนผู้ใหญ่ประจำที่ 19 โรงเรียน โรงเรียนอาชีพเคลื่อนที่ 1 โรงเรียน โรงเรียนชุมชน 7 โรงเรียน และศูนย์การศึกษาประชาชน 1 แห่ง ในการวิจัยนี้จะเน้นเฉพาะโรงเรียนสามัญ ซึ่งพบว่า แมว่าภายในจังหวัดจะมีการกระจายของโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ อยู่นทั่วไป แต่ปัญหาที่ประสบอยู่เสมอ คือการขาด

แคลนครู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอรอบนอก ๆ ออกไป กล่าวคือมีจำนวนครูทั้งหมดในจังหวัด 4128 คน เป็นเพศชาย 2397 คน และเพศหญิง 1731 คน และเนื่องจากมีจำนวนครูน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ แล้ว จึงทำให้ต้องมีการยุบชั้นเรียน ให้นักเรียนมาเรียนด้วยกัน ซึ่งจะทำให้ได้ตัวเลขแสดงอัตรานักเรียนต่อห้องค่อนข้างสูง ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 3 จำนวนครู นักเรียน และห้องเรียน ในปีการศึกษา 2522

สังกัด	ประเภทของชั้นเรียน	จำนวนครู	จำนวน		นักเรียน	
			นักเรียน	ห้อง	ต่อห้อง	ต่อครู
องค์การฯ	ประถมศึกษา	3279	83,521	3006	78:1	25:1
เทศบาล	ประถมศึกษา	42	1,299	45	29:1	31:1
เอกชน	ประถมศึกษา	171	4,699	143	31:1	27:1
	มัธยมศึกษาตอนต้น	15	254	8	32:1	17:1
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	-	-	-	-
กรมสามัญ	ประถมศึกษา	39	1,345	35	38:1	34:1
	มัธยมศึกษาตอนต้น	374	7,109	199	36:1	19:1
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	46	896	23	39:1	19:1

ที่มา : กองแผนงาน กระทรวงศึกษาธิการ

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า จำนวนนักเรียนต่อห้องมีอัตราค่อนข้างสูง ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้ว อัตราสูงมากกว่าตารางอีกเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุการยุบชั้นเรียนเข้าด้วยกันดังที่กล่าวแล้ว และจากตัวเลขแสดงจำนวนครูต่อนักเรียนที่มีอัตราสูงนั้น อาจเนื่องมาจากใช้การเฉลี่ยอัตรารวมทั้งจังหวัด จึงทำให้โรงเรียนที่อยู่นอกตัวอำเภอ ซึ่งมีอัตราครูต่อนักเรียนต่ำ มีอัตราที่สูงขึ้น เมื่อนำมาเฉลี่ยรวมกับอัตราครูต่อนักเรียนในตัวอำเภอ แลอย่างไรก็ตามปัญหาเกี่ยวกับอัตราครูต่อนักเรียนไม่สูงจะเป็นปัญหามากนัก ทั้งนี้

เพราะโรงเรียนจะมีครูฝึกสอนจากวิทยาลัยครูกำแพงเพชร และจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก ไปช่วยทำการสอนอยู่ด้วย

ปัญหาที่น่าพิจารณาอีกปัญหาหนึ่งคือ วุฒิชของครูในจังหวัด ซึ่งน่าจะมีผลสืบเนื่องไปยังมาตรฐาน และประสิทธิภาพของการศึกษาในจังหวัดด้วย จากสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2522 แสดงจำนวนครูในวุฒิต่าง ๆ ไว้ดังนี้คือ ปริญญาโท 2 คน ปริญญาตรี 366 คน ป.ม. ป.กศ.สูง หรือเทียบเท่า 1789 คน ป.กศ. ป.ป.หรือเทียบเท่า 1263 คน มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า 173 คน มัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือเทียบเท่า 87 คน และวุฒิต่าง ๆ ที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 5 458 คน

นอกจากนี้สภาพที่เป็นปัญหาของจังหวัดที่สำคัญคือ จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่มีอัตราการเรียนต่อค่าโดยตลอด ทั้งที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาเกี่ยวกับอัตราการระหว่างชั้นของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ของจังหวัดกำแพงเพชร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2509-2520 และจากการศึกษาเพิ่มเติมจากรายงานสถิติการศึกษา ของจังหวัดกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2521-2522 ปรากฏผลดังนี้คือ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้ความหมายของอัตราการระหว่างชั้นว่า หมายถึง โอกาสที่นักเรียนรุ่นต่าง ๆ ที่เรียนในชั้นใดชั้นหนึ่ง จะขึ้นไปเรียนในชั้นถัดไปในปีต่อเนื่องกัน ซึ่งก็คือ อัตราส่วนร้อยละของนักเรียนรุ่นต่าง ๆ ที่อยู่ในชั้น i ในปี n จะขึ้นไปเรียนในชั้น $i+1$ ในปี $n+1$ เช่น อัตราส่วนร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของแต่ละรุ่น ซึ่งหากพิจารณาในลักษณะกว้าง ๆ ก็คือ แนวโน้มของโอกาสที่นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จะได้เรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 4 อัตราระหว่างชั้นของนักเรียนระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา ใน
จังหวัดกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2509-2522

ปีการศึกษา	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ป.7	มศ.1	มศ.2	มศ.3	มศ.4	มศ.5
2509	82.97	90.83	85.22	16.03	76.38	83.77	57.93	95.28	95.03	17.95	37.50
2510	83.63	93.34	84.10	13.82	76.17	83.31	57.94	84.76	92.57	13.07	25.00
2511	79.76	90.61	83.77	15.04	84.22	91.82	55.01	81.14	96.92	14.44	45.00
2516	84.53	92.95	87.07	36.22	80.22	86.14	73.45	103.42	96.63	25.05	44.12
2517	83.68	93.34	86.53	36.62	82.68	91.09	73.74	93.93	94.87	14.10	25.62
2518	89.41	95.78	87.96	38.35	81.08	88.23	67.60	94.16	95.34	13.58	63.53
2519	88.07	96.04	86.18	36.62	80.85	85.84	65.39	89.41	90.31	21.26	34.07
2520	90.11	95.94	85.19	44.17	82.11	84.64	65.99	93.30	96.24	26.95	82.30
2521	84.90	93.11	92.40	69.33	87.42	47.21	55.38	84.63	98.97	29.88	84.85
2522	91.22	96.84	93.03	78.08	84.63	42.17	103.62	99.83	97.99	44.30	91.96

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า อัตราการเรียนต่อของนักเรียน โดยเฉพาะในช่วง
เปลี่ยนระดับชั้นการศึกษา คือ ประถมปีที่ 4 ต่อประถมปีที่ 5 ประถมปีที่ 7 ต่อมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีอัตราต่ำมากโดยตลอด แม้ว่าเมื่อได้
มีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาใหม่ในปีการศึกษา 2520 ซึ่งมีผลทำให้อัตราการเรียนต่อ
ชั้นประถมปีที่ 5 สูงขึ้น เนื่องจากการขยายการศึกษาภาคบังคับถึงชั้นประถมปีที่ 6 แต่อัตร
การเรียนต่อของนักเรียนประถมปีที่ 7 ต่อมัธยมศึกษาปีที่ 1 และประถมปีที่ 6 ต่อมัธยมปีที่ 1
กลับต่ำลงไปมาก ส่วนอัตรการเรียนต่อมัธยมปีที่ 3 ต่อมัธยมปีที่ 4 ยังคงอยู่ในระดับต่ำเช่น
เดิม และนอกจากจะมีอัตรการเรียนต่อต่ำแล้ว จังหวัดกำแพงเพชรยังมีจำนวนนักเรียน
เข้าสอบ น้อยกว่าจำนวนนักเรียนในบัญชีจริง และจำนวนนักเรียนที่สอบไม่ได้ในแต่ละชั้นใน
อัตราสูงอีกด้วย ทั้งที่กองแผนงาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอไว้ในสถิติการศึกษารายปี

ของจังหวัด ในปีการศึกษา 2522 ไว้ดังนี้คือ

ตารางที่ 5 ผลการสอบของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นในปีการศึกษา 2521

ชั้น	จำนวนนักเรียนในชั้น	จำนวนนักเรียนเข้าสอบ	จำนวนนักเรียนสอบได้
อนุบาล 1	808	758	742
2	631	621	614
เด็กเล็ก	522	468	423
ประถม 1	20,018	19,302	16,345
2	17,397	16,829	15,091
3	15,412	14,920	13,461
4	13,638	13,251	12,643
5	9,069	8,424	7,953
6	4,563	4,423	4,389
ม.1	1,891	1,882	1,880
ม.ศ.1	1,984	1,767	1,619
2	1,589	1,578	1,445
3	1,378	1,371	1,302
4	401	401	401
5	280	280	280
รวม	89,581	86,275	78,592

ที่มา : กองแผนงาน กระทรวงศึกษาธิการ

เนื่องจากอัตราการเรียนต่อค่า และจำนวนนักเรียนไม่เข้าสอบ และสอบไม่ได้ มีเป็นจำนวนมากดังโคลลาวข้างต้น จึงทำให้มีผู้ที่คงอยู่ ในระบบการศึกษารุ่นหนึ่ง ๆ มีจำนวนไม่มากนัก ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปอัตราการคงอยู่ของนักเรียนจังหวัดกำแพงเพชร รุ่นปีการศึกษา 2508 ไว้ว่า ถ้ามีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2508 เท่ากับ 100 จะมีผู้ที่เรียนถึงชั้นประถมปีที่ 4 65 คน เรียนถึงชั้นประถมปีที่ 7 12 คน เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 7 คน เรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 7 คน และจะเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และเรียนต่อถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2519 สายสามัญ 1 คน สายอาชีวศึกษา 1 คน และจะไม่มีนักเรียนที่เรียนต่อในระดับที่สูงกว่านั้นเลย ในปีการศึกษา 2520¹ และจากสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2522 ยังคงพบว่ามีจำนวนนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาต่างกันอยู่มาก กล่าวคือ มีนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา 90,854 คน และในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 7363 คน²

จากข้อมูลที่ได้แสดงในด้านเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และสภาพทางการศึกษา ของจังหวัดกำแพงเพชร จะแสดงให้เห็นว่าจังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดที่ยังต้องแก้ไขอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการเพิ่มผลผลิตรวมของจังหวัด การเพิ่มรายได้ ทอบุคคล และสภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดการเรียนต่อ การออกกลางคัน และสอบตกซ้ำชั้นของนักเรียน ซึ่งการวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรบางตัวที่มีความสัมพันธ์กับการเลื่อนระดับชั้นเรียนในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนต่อ การออกกลางคันและการสอบตกซ้ำชั้น เป็นสำคัญ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, ดัชนี ตัวชี้วัดและแผนภาพทางการศึกษา : อัตราการคงอยู่และแนวโน้มอัตราระหว่างชั้นของนักเรียน เขตการศึกษา 7, (กรุงเทพฯ ; 2522), หน้า 15-17.

²กองแผนงาน, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2522, (เอกสารอัดสำเนา), 2523.